Lähettäjä: Välimäki Kaj (VM) <Kaj.Valimaki@gov.fi>
Lähetetty: keskiviikko 1. helmikuuta 2023 15.57
Vastaanottaja: Hallintovaliokunta
Aihe: VS: Hallintovaliokunta / HE 132/2022 vp / Pyydetyt lisätiedot
Liitteet: HETU Vaikutustenarvioinnin täydennyksen tiivistelmä.pdf; Koontimuistio_HETU vaikutustenarviointikysely 2022_FINAL.pdf

Toimitan kuulemisessa 31.1.2023 keskusteltuja lisätietoja henkilötunnuksen uudistamishankkeessa ja hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa tehdyistä kustannusarvioista.

Henkilötunnuksen uudistamishankkeessa on pian sen käynnistymisen jälkeen teetetty konsulttityönä selvitys henkilötunnuksen uudistamisen vaikutuksista yksityissektorille, kunnille ja kuntayhtymille sekä eläketurva-alalle. Sukupuolitiedon poistaminen henkilötunnuksesta ehdotetaan toteutettavaksi hallituksen esityksessä vastaavasti kuin kyseisessä konsulttiselvityksessä on vastaajille esitetty. Selvityksen toteutuksesta ja sen rajaamisesta on tarkemmin tietoa selvityksen kohdassa 1.2. Kustannusarvioita on selvitetty toimialakohtaisesti ja yksittäisten vastausten perusteella. Kullakin toimialalla vastanneiden kustannusarviot on pääsääntöisesti skaalattu toimialalle hyödyntäen vastaajien yhteenlaskettua liikevaihtoa suhteessa toimialan kokonaisliikevaihtoon. On syytä huomioida, että vastaukset on saatu alkuvuodesta 2021 ja kustannusarviot perustuvat pelkästään vastaajien tai vastaajia edustavien liittojen ilmoituksiin. Usealla toimialalla vastaajia oli vähän ja osassa skaalaamista ei voitu lainkaan tehdä. Skaalausmenetelmä ei myöskään välttämättä korreloi riittävän hyvin suhteessa toimialalle aiheutuviin kokonaiskustannuksiin. KPMG:n selvitysten loppuraportti 26.2.2021 löytyy täältä: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/e4e7c20c-ab47-480e-b3da-353452c53a1a/1d7baabf-607f-47fa-a601-4a91ba6a070b/KIRJE_20210430093605.PDF

HE:n jatkovalmisteluvaiheessa keväällä 2022 VM selvitti henkilötunnuksen uudistamishankkeen lainsäädäntöehdotusten kustannusvaikutuksia kyselyllä, joka lähetettiin valtion virastoille ja laitoksille, itsenäisille julkisoikeudellisille laitoksille, kunnille, korkeakouluille, hyvinvointialueille, julkista hallintotehtävää hoitaville sekä muille yksityisille yrityksille ja yhteisöille. Kustannusvaikutusarviointeja pyydettiin etärekisteröintimenettelystä, sukupuolitiedon poistamisesta henkilötunnuksesta ja yksilöintitunnuksesta. Kyselyssä käytettiin osa-alueiden kuvauksia, jotka vastaavat hallituksen esityksen mukaisia ehdotuksia. Kyselyssä kuitenkin oletettiin, että lakimuutokset tulisivat voimaan jo 1.1.2023 eli hieman yli puolen vuoden kuluttua kyselyn tekemisestä. Yhteiskunnan laajuisesti vastauksia saman toimialan toimijoilta saatiin melko vähän ja kustannusarviot poikkesivat voimakkaasti toisistaan myös saman toimialan samankokoisten toimijoiden välillä. Esimerkkinä mainittakoon hyvinvointialueet, joiden osalta kustannusarvioiden poikkeamat eivät selity toimijoiden kokoeroilla. Tämä viittaa siihen, että arviot perustuvat laskennalliseen mallinnukseen eivätkä yksityiskohtaiseen ja järjestelmäkohtaiseen arviointiin. Liitän oheen tiivistelmän sekä laajan koontimuistion kyselyyn saaduista vastauksista. Liiteasiakirjoja ei ole julkistettu hankeikkunassa, koska erityisesti koontimuistio on viimeistelemätön. Se sisältää kuitenkin kattavasti saadut vastaukset.

Sekä konsulttiselvityksen että kevään 2022 kyselyn osalta on huomioitava, että kustannusarvioissa ei todennäköisesti ole otettu huomioon sukupuolitiedon henkilötunnuksesta poistamiselle suunniteltua pitkähköä siirtymäaikaa ja sen mahdollistamia keinoja alentaa syntyviä kustannuksia, arvioitu tarkemmin esimerkiksi sukupuolitiedon käytön tosiasiallista tarvetta tulevaisuudessa tai analysoitu tietojärjestelmäkohtaisia ratkaisuja. On myös epävarmaa, miten kustannusarvioissa on huomioitu, että etärekisteröintiin liittyvät ja yksilöintitunnuksen käyttöönotot ja niiden ajoittuminen riippuvat kunkin toimijan omista päätöksistä. Tältä osin kustannusarvioita voidaan pitää toimijakohtaisesti vielä alustavina ja kokoluokaltaan suuntaa-antavina.

Kesällä 2021 VM toteutti sidosryhmille myös webropol-kyselyn hankkeessa suunniteltujen uudistusten vaikutuksista. Näihin saadut vastaukset ovat yksittäistapauksellisia. Vastausten perusteella ei ole tehty arvioita kokonaiskustannuksista toimialoittain, mutta niitä on käytetty erityisesti uudistusehdotusten hyötyjen ja niiden kohdentumisen arvioinnissa. Koska edellä kuvatut kyselyt ja selvitykset ovat kustannusten selvittämisen kannalta olleet webropol-kyselyä kattavampia, ei valtiovarainministeriö nyt liitä kesän 2021 kyselyn aineistosta tehtyä koontia toimitettavaan materiaaliin, mutta tarvittaessa se voidaan myös toimittaa erikseen.

Kaj